

นโยบายต่างประเทศของไทยต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน
ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
4 สิงหาคม ค.ศ. 1988 – 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1991

ไพรินทร์ มากเจริญ

กลุ่มวิชาอาเซียนศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Email: makcharoenpairin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษานโยบายต่างประเทศของไทยต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในระหว่าง ค.ศ. 1988 - ค.ศ.1991 โดยใช้แนวคิดการรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคาม และ ตัวแบบการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ เป็นกรอบในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า พล.อ.ชาติชาย ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนไปจากเดิม จากต่อต้านและมองว่าเป็นภัยคุกคามเป็นพื้นที่แห่งโอกาส ทั้งนี้สาเหตุสำคัญที่นำมาสู่การกำหนดนโยบายดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนมุมมองส่วนบุคคลและบริบทสภาพแวดล้อมของการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ: นโยบายต่างประเทศของไทย ชาติชาย ชุณหะวัณ ลัทธิคอมมิวนิสต์ อินโดจีน

Thai Foreign Policy Towards Indochina Countries During Chatichai Choonhavan (1988-1991)

Pairin Makcharoen

ASEAN Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Pathom Rajabhat University
Email: makcharoenpairin@gmail.com

Abstract

This article aims to study Thai foreign policies towards Indochina countries during Chatichai Choonhavan (1988-1991), using Threat Perception and the Decision-Making Approach as a conceptual framework. The analysis shows that, Chatichai was changed the guidelines and Thai foreign policies towards Indochina countries from threat to opportunities. Thai foreign policies were changed according to the situation and the perspective of changed significantly.

Keywords: Thai foreign policies, Chatichai Choonhavan, Communism, Indochina countries,

1. บทนำ

ในช่วงสงครามเย็นทั่วโลกต่างอยู่ใต้วังวนของการต่อสู้ทางด้านอุดมการณ์ระหว่างสองขั้วอำนาจ สำหรับประเทศไทย สงครามเย็นยังได้สร้างการรับรู้ชุดใหม่ที่ว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศให้เกิดขึ้นด้วย โดยเฉพาะภัยคอมมิวนิสต์จากประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอินโดจีน อย่าง เวียดนาม กัมพูชา และลาว นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 ด้วยความที่ไทยมักผูกโยงนโยบายต่างประเทศของตนเองกับประเทศมหาอำนาจตะวันตก ซึ่งมีท่าทีต่อต้านและเป็นกังวลต่อภัยคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอินโดจีน ดังนั้นจึงทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเหล่านี้มีลักษณะการเผชิญหน้ามากกว่าที่จะปรองดองและร่วมมือ

แต่เมื่อ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ. 1988 แม้สภาวะความตึงเครียดของสงครามเย็นจะเริ่มคลี่คลายลงบ้าง แต่ความหวาดกลัวก็ยังคงอยู่ พล.อ.ชาติชาย ได้สร้างความประหลาดใจครั้งใหญ่ ด้วยการประกาศนโยบาย *“เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า”* และหันมาดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนในฐานะมิตรประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาซึ่งข้อคำถามหลักที่สำคัญสองคำถามในบทความฉบับนี้ที่ว่า *“เพราะเหตุใดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนสมัย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม”* และเมื่อเปลี่ยนแล้ว *“ไทยได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนที่เคยถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามอันเกิดจากลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างไร”* เพื่อตอบคำถาม ผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเคราะห์ผ่านการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัย รวมทั้งเอกสารราชการและคำประกาศ แถลงการณ์ สุนทรพจน์ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง โดยผลการศึกษสามารถอภิปรายไปตามลำดับ ดังนี้

2. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดการรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคาม (Threat Perception) และ ตัวแบบการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ ของ Richard C. Snyder และคณะ เป็นแนวทางในการศึกษาและตอบคำถามที่ตั้งใจไว้

ในส่วนของแนวคิดการรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคาม (Threat Perception) งานของ Raymond Cohen เรื่อง *“Threat Perception in International Crisis”* ซึ่งสำรวจการรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามของวิกฤตระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของการวิเคราะห์เปรียบเทียบผ่านกรณีศึกษา Cohen ได้เสนอความหมายของคำว่า “ภัยคุกคาม” (Threat) ว่าสามารถแยกออกได้เป็น 2 ความหมาย ความหมายแรก หมายถึง การสื่อสารหรือภาระหน้าที่ข้อผูกพันโดยตัวแสดงหนึ่งในการกำหนดมาตรการการลงโทษต่อผู้อื่น อีกความหมาย หมายถึง การประกาศหรือเจตนาที่จะลงโทษให้ได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต หรือ (อย่างน้อยที่สุด) การสูญเสียซึ่งความสัมพันธ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไข บางการกระทำหรือบางเวลา จากความหมายทั้งสองนั้นพอจะสรุปได้ว่าภัยคุกคามนั้นมีนัยยะสำคัญของความหมายที่หมายถึงการกระทำหรือการดำเนินการที่สามารถทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ ซึ่งการรับรู้ถึงภัยคุกคามนั้นจะขึ้นอยู่กับกรลั่นกรองว่าสิ่งนั้น/การดำเนินการนั้นเป็นอันตรายหรือไม่ (Cohen, 1979: 3-4) Cohen สรุปได้ว่ามีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคาม กล่าวคือ การรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการประมาณการถึงความสามารถ และเจตนา/ความตั้งใจ รวมทั้งยังเกี่ยวข้องกับแรงบีบบังคับจากการภายในประเทศ และการประมาณการจากเหตุการณ์ในอดีตและสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งการรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามยังถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางโดยนักจิตวิทยาในบริบทของการศึกษาเรื่องความเครียดและภัยธรรมชาติอีกด้วย (Cohen, 1979: 5-9) สำหรับแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาจะใช้เป็นแนวทางการศึกษาและวิเคราะห์ภัยคุกคามในการรับรู้ของไทยซึ่งอยู่ในเนื้อหาส่วนที่ว่าด้วยภูมิหลังและวิกฤตการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนที่ส่งผลต่อไทย

ในส่วนของตัวแบบกระบวนการการตัดสินใจนโยบาย “the Decision-Making Approach” Snyder และคณะ เสนอว่า ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายต่างประเทศ “รัฐ” จะมีฐานะเป็นตัวแสดงที่สำคัญ รวมทั้ง การเมืองระหว่างประเทศ คือ กระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างรัฐบาลอย่างเป็นระบบ ซึ่งในการตัดสินใจ นอกจากตัวแสดงที่เป็นผู้กำหนดนโยบายจะมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศแล้ว มีปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจทางนโยบายอีก 2 ปัจจัย นั่นคือ ปัจจัยภายนอก (External setting) และปัจจัยภายใน (Internal setting) ปัจจัยภายนอกหมายถึง ปัจจัยและสภาพเงื่อนไขท่ามกลางขอบข่ายพรมแดนระหว่างประเทศ การกระทำและปฏิกิริยาของรัฐอื่น ๆ นอกจากนี้ยังหมายถึงสภาพสังคมและสภาพทางกายภาพของโลกอีกด้วย ส่วนปัจจัยภายใน หมายถึง การเมืองภายในประเทศ ความคิดเห็นสาธารณะ และสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ นอกจากนี้ ตัวสังคมเองก็มีส่วนในการก่อรูปให้เกิดเป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมด้วยเช่นเดียวกัน (Snyder et al., 1961: 202-203) ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ตัวแบบกระบวนการตัดสินใจนโยบายดังกล่าวเป็นกรอบในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยและตัวแสดงที่สำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศในสมัย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

3. ภูมิหลังและวิกฤตการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนที่ส่งผลต่อไทย

สำหรับปัญหาและวิกฤตการณ์สำคัญของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนที่นำจะส่งผลสะท้อนต่อไทยและถือเป็นภัยคุกคามแท้จริงของไทยมากที่สุด คือ **“ปัญหาอันเกิดจากการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากเวียดนามในภูมิภาคอินโดจีน”** ที่ส่งผลให้ไทยต้องเผชิญกับภาวะการมีชายแดนด้านตะวันออกที่ติดกับกัมพูชาที่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์โดยเวียดนามเป็นครั้งแรก เพราะที่ผ่านมาไทยดำเนินนโยบายต่างๆต่อกัมพูชาในลักษณะประนีประนอมมาตลอด เพื่อให้กัมพูชาดำรงสถานะเป็นรัฐกันชนเพื่อกันอิทธิพลทางการเมืองและการทหารของเวียดนาม นอกจากนี้ไทยจะได้รับผลกระทบจากการสู้รบระหว่างกองกำลังเวียดนามกับฝ่ายต่อต้านจากการมีกระสุนและอาวุธต่างๆที่ข้ามมาตกในประเทศไทย และปัญหาผู้อพยพลี้ภัยจากสงครามแล้ว วิกฤตสำคัญที่ทำให้ไทยมีอาจละเลยต่อปัญหาดังกล่าวในประเทศเพื่อนบ้านได้ คือ ความมุ่งหมายของเวียดนามที่จะรวมเอาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ “สหพันธ์อินโดจีน”

แผนการดังกล่าวเป็นการสู้รบเสี่ยงต่อไทยที่จะต้องมีความขัดแย้งด้านดินแดนและเสมือนเป็นการละเมิดอธิปไตยของไทย (สุณัย ผาสุก, 2540: 2-4) นอกจากการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ของเวียดนามจะส่งผลและในกัมพูชาแล้ว อีกหนึ่งเพื่อนบ้านอินโดจีนที่ต้องพบเจอกับวิกฤติเช่นกัน คือ ประเทศลาว ซึ่งส่งผลกระทบต่อไทยในฐานะที่ไทยจำต้องรับ “ผู้ลี้ภัย” ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลคอมมิวนิสต์จากประเทศลาวเข้ามาพักพิงเป็นจำนวนมาก โดยตัวเลขของผู้อพยพลี้ภัยจากประเทศลาวในระยะแรกระหว่าง ปี ค.ศ.1975-1986 มีสูงถึง 323,244 คน ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไทยเองก็ตระหนักดีถึงความกังวลของรัฐบาลลาว เพราะผู้ลี้ภัยเหล่านี้ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในประเทศลาวและใช้ไทยเป็นฐานในการปฏิบัติการต่างๆ สภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลในทางร้ายต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ รวมถึงยังเป็นปัญหาทางด้านความมั่นคงปลอดภัยของไทยจากการมีสายลับลาวที่แทรกซึมและปฏิบัติการอยู่ในไทย (เดวิด โอลด์ฟิลด์, 2545: 18-20)

ปัญหาอันเกิดจากการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากเวียดนามในภูมิภาคอินโดจีน ทั้งที่เกิดขึ้นในกัมพูชา ลาว และบางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย มีฐานะเป็นภัยคุกคามหลักที่สำคัญของไทยนับตลอดจนกระทั่งก่อนจะสิ้นสุดช่วงสงครามเย็น แม้กระทั่งในยุคก่อนหน้ารัฐบาลพลเอกชาติชาย ไทยก็มีนโยบายที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ที่อยู่ภายใต้การครอบงำจากอิทธิพลของเวียดนามเรื่อยมา ผ่านการให้ความช่วยเหลือด้วยการยินยอมให้ไทยเป็นทางผ่านในการลำเลียงความช่วยเหลือต่างๆ จากจีนไปยังกลุ่มต่อต้านเวียดนาม เช่น กลุ่มของนายเคียว สมพอน กลุ่มของเจ้านโรดม สีหนุ รวมทั้งกลุ่มของนายซอน ซาน จากจีนอย่างลับ ๆ รวมถึงยังมีนโยบายร่วมมือกับ จีน สหประชาชาติและอาเซียน ในการกดดันเวียดนามเพื่อให้ถอนทหารออกจากกัมพูชาและไม่ยอมรับระบอบ เฮง สัมริน ในทางเปิดเผยอีกด้วย (สุณัย ผาสุก, 2540: 8-9, 12)

การดำเนินนโยบายต่างประเทศในยุคก่อนหน้าพลเอกชาติชายดังที่นำเสนอไปแล้วก่อนหน้านี้ ชี้ชัดว่าการขยายอิทธิพลของเวียดนามภูมิภาคอินโดจีนเป็นภัยคุกคามยิ่งใหญ่อันส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของไทยในการต่อต้านเวียดนามมาโดยตลอด ดังนั้น เมื่อมาสู่ยุคพล.อ.ชาติชาย เป็นนายกรัฐมนตรี และได้มีการเสนอแนวทางการต่างประเทศที่แตกต่างไปจากอดีตแบบ “พลิกกลับ” โดยการหันมาใช้เศรษฐกิจนำความมั่นคงและการเมือง รวมทั้งยังเดินหน้าเรื่องการเข้าไปผูกมิตรกับเวียดนามผ่านการค้าขายและการลงทุนแทนการกดดันและเผชิญหน้า จึงทำให้เกิดกระแสต่อต้านการทวนกระแสด้านนโยบายต่างประเทศดังกล่าวจากภายในประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คำถามสำคัญภายใต้การอภิปรายในส่วนนี้ คือ *“เพราะเหตุใด พล.อ.ชาติชาย จึงไม่ดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อเวียดนามตามแนวทางรัฐบาลก่อนหน้า รวมถึงอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนมิใช่ภัยคุกคามในการรับรู้ของพล.อ.ชาติชายอีกต่อไปแล้วอย่างนั้นหรือ”*

จากการรับรู้ถึงภัยคุกคามดังกล่าวนี้เอง รัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย จึงให้ความสำคัญต่อกำหนดนโยบายต่างประเทศเพื่อการลดการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากเวียดนามในภูมิภาคอินโดจีน โดยแก้ปัญหาในกัมพูชาและการเปิดความสัมพันธ์กับลาว รวมถึงปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับเวียดนาม ที่ต่อมาแนวทางตามนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ได้กลายมาเป็นหนึ่งผลงานชิ้นโบว์ที่สำคัญและกลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งแห่งความทรงจำด้านการนโยบายต่างประเทศไทย

4. บริบทของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนในช่วง ค.ศ.1988 -1991

ในช่วง ค.ศ.1988 -1991 เป็นช่วงปลายของสงครามเย็นที่กำลังจะสิ้นสุดลง ชัยชนะของขั้วประชาธิปไตยส่งผลให้ทั่วโลกต่างสร้างและพัฒนาประเทศตามแนวคิดเสรีนิยมสากล (liberal internationalism) ที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน การทำให้เป็นประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนขึ้นพื้นฐาน สถานการณ์ในภูมิภาคอินโดจีนก็เริ่มคลี่คลายเช่นเดียวกัน อันเกิดจากการถอนกองกำลังของเวียดนามออกจากกัมพูชาใน ปี ค.ศ. 1989 ซึ่งประเทศมหาอำนาจต่างก็ตอบรับและเห็นว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบาย *“การทอดสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์”* (strategic rapprochement) ของมหาอำนาจระหว่างสหภาพโซเวียต จีน และสหรัฐอเมริกา (ไชยวัฒน์ คำชู, 2549: 308)

นโยบายต่างๆของรัฐบาลในบางส่วนหนึ่งจึงจำเป็นต้องเป็นไปเพื่อเอาใจพรครการเมืองอื่นที่ร่วมรัฐบาลด้วย (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2553: 154)

ในส่วนของระบบราชการต่างๆ ก็พบว่า ขาดความเป็นเอกภาพและความร่วมมือไม่ร่วมมือกับรัฐบาลพอสมควร ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่พอใจต่อการดำเนินงานของคณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก ในการทำหน้าที่กลั่นกรองข้อเสนอต่างๆ ทำให้เป็นการยากต่อการเสนอนโยบายของนักการเมืองและข้าราชการ รวมทั้งข้อเสนอก็มักถูกปฏิเสธ จึงเป็นชนวนเหตุที่สร้างให้เกิดความขัดแย้งทั้งต่อพรรคร่วมรัฐบาล ข้าราชการ กองทัพ ดังนั้นรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย จึงต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศภายใต้ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่างๆ รวมถึงไม่สามารถบูรณาการให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือและทำงานร่วมกันได้

5.2 ตัวแสดงสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

ในยุคของ พล.อ.ชาติชาย พบว่ามีตัวแสดงหลักที่สำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย ดังต่อไปนี้

5.2.1 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

“เพราะเหตุใด พล.อ.ชาติชาย จึงไม่ดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อเวียดนามตามแนวทางรัฐบาลก่อนหน้า รวมถึงอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนมิใช่ภัยคุกคามในการรับรู้ของพล.อ.ชาติชายอีกต่อไปแล้ว อย่างนั้นหรือ” พล.อ.ชาติชาย นับว่าเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ชีวิตทั้งการเป็นทหารประจำชายแดนในสมัยสงครามอินโดจีน และได้ไปศึกษาที่โรงเรียนยานเกราะกองทัพบก ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา และจากประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับทางด้านทหารและต่างประเทศมาโดยตลอดกว่า 15 ปี นำไปสู่การตัดสินใจด้านนโยบายต่างประเทศของไทยได้ตามความเป็นจริงของการเมืองระหว่างประเทศ รวมไปถึง *“ได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดของพลเอกชาติชาย ที่เคยยึดกรอบของทหารไปสู่เสรีนิยมอย่างเต็มตัว”* (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, 2541: 368) ดังที่อานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีน ผู้ซึ่งมีโอกาสร่วมงานกับ พล.อ.ชาติชาย ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ พล.อ.ชาติชาย ได้จากการไปทำงานต่างประเทศจนทำให้ความเชี่ยวชาญและมีมุมมองโลกทัศน์ต่อการเมืองโลกที่เป็นจริงและสอดคล้องกับสถานการณ์ (เสถียร จันทิมาธร, 2541: 254-255)

ผลจากประสบการณ์ที่ได้จากต่างประเทศและการออกรบในสมัยสงครามอินโดจีนที่มีส่วนในการหล่อหลอมแนวคิดทางการเมืองและการต่างประเทศให้กับ พล.อ.ชาติชาย ดังกล่าว ได้นำมาสู่ทัศนะสำคัญการปรับแนวคิดไปเป็นเสรีนิยมและให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจและมุ่งแสวงหาความร่วมมือมากกว่าการเผชิญหน้าหรือใช้กำลังทหารกดดันเป็นหลัก และการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศครั้งสำคัญต่อเวียดนามและประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน ทั้งนี้แม้ว่าจะถูกคัดค้านอย่างหนักจากการเมืองภายในประเทศที่ไม่เห็นด้วยต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายก็ตาม ซึ่งเราสามารถพิสูจน์และเห็นได้อย่างชัดเจนจากคำกล่าวและปาฐกถาต่างๆของ พล.อ.ชาติชาย เช่น จากปาฐกถาเนื่องในการประชุมสัมมนาฉลองครบรอบ 40 ปี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1989 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลของพล.อ.ชาติชาย โดยมีใจความสำคัญที่สะท้อนมุมมองทัศนะของ พล.อ.ชาติชายที่ว่าโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว การแก้ปัญหาหรือการแก่งแย่งแข่งขันกันโดยใช้การเมืองและความมั่นคงเป็นตัวนำนั้นเป็นเพียงวิธีการที่ทุกประเทศสร้างขึ้นเพื่อเพิ่มพูนอำนาจและความมั่นคงให้กับตนเองเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นวิธีการที่ไม่มีคุณค่า ด้วยเหตุนี้จึงควรเปลี่ยนแปลงวิธีการเสีย ด้วยการหันมาใช้เศรษฐกิจเป็นตัวนำ รวมทั้ง ยังแสดงให้เห็นมุมมองที่มีต่อแนวนโยบายในการแก้ปัญหาเพื่อนบ้านอินโดจีนมากกว่ามองว่าเป็นภัยคุกคาม (โคริน เฟื่องเกษม และคณะ, 2542: 1-3)

5.2.2 คณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก

อีกหนึ่งตัวแสดงหลักสำคัญในสมัยรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ที่มีส่วนในกระบวนการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ คือ *“คณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก”* ซึ่งมีสมาชิกมาจากกลุ่มเพื่อนของนายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ บุตรชายของ พล.อ.ชาติชาย มีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางนโยบายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนนโยบายเศรษฐกิจ สังคม การ

ต่างประเทศ และการปฏิรูปกฎหมายเพื่อการพัฒนา *เสนอโดยตรงต่อนายกรัฐมนตรี* มีลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มมันสมอง (think tanks) ความพิเศษของคณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก ในสมัย พล.อ.ชาติชาย คือ “*ความเป็นผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน*” สมาชิกคณะแต่ละคนล้วนเป็นคนหนุ่ม การศึกษาดี เต็มโตและมีประสบการณ์ในต่างประเทศ เป็นผลผลิตทางบุคลากรในห้วงเวลาที่ใกล้จะสิ้นสุดสงครามเย็น ดังนั้นข้อเสนอต่างๆของคณะที่ปรึกษา กลุ่มนี้จึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายในสมัย พล.อ.ชาติชาย อย่างมาก (พัชรภา ทันตราจัน, 2558: 340-342, 349, 351)

สำหรับผลงานสำคัญอันเกิดจากการทำงานของคณะที่ปรึกษา ด้านการต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนบ้านอินโดจีน เช่น การดำเนินการตามคำริชของ พล.อ.ชาติชาย เรื่องการแก้ปัญหาข้อพิพาทระหว่างเขมร 4 ฝ่ายในกัมพูชา ด้วยการเชิญนายฮุน เซ็น ซึ่งเป็นเขมรฝ่ายที่ 4 ที่ไม่ได้รับการรับรองจากไทยและนานาชาติเป็นส่วนใหญ่ นอกเหนือไปจากเขมร 3 ฝ่าย คือ เขมรแดง เขมรเสรี และกลุ่มเจ้าสีหนุ (ได้รับการรับรองจากไทย) ให้เดินทางมายังประเทศไทย เพื่อไทยจะเป็นตัวกลางให้เกิดการเจรจาระหว่างเขมรกลุ่มต่างๆ จนท้ายที่สุดพัฒนาไปสู่ข้อตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส ในเดือนเมษายน ปี ค.ศ.1991 (พัชรภา ทันตราจัน, 2558: 353) สำหรับรัฐบาลยุคพล.อ.ชาติชาย คณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก นับเป็นอีกหนึ่งตัวแสดงหลักที่เป็นทั้งมันสมอง เครื่องมือ และผู้นำแนวนโยบายไปปฏิบัติที่สำคัญอย่างมาก ดังนั้นอีกตัวแปรหนึ่งที่สำคัญในการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยในขณะนั้นและขาดเสียไม่ได้ ก็คือ คณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก

5.2.3 กองทัพ

สำหรับในยุค พล.อ.ชาติชาย แล้ว ความเหมาะสมพอดีเกิดขึ้นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนเกิดขึ้นจากหลายๆส่วน ซึ่งอีกส่วนตัวแสดงสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและเกื้อหนุนความสำเร็จในการผลักดันนโยบาย คือ “กองทัพ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารบก เนื่องจาก พล.อ.ชวลิต เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมไปถึงยังมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับนายฮุน เซน จากการทำธุรกิจการค้าตามแนวชายแดน (พัชรภา ทันตราจัน, 2558: 156) แม้ว่าในช่วงที่ พล.อ.ชวลิต ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารบก กองทัพและรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย จะเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถช่วยกันผลักดันนโยบายการเจรจาของกลุ่มเขมร 4 ฝ่าย เพื่อสร้างสันติภาพในกัมพูชาได้ก็ตาม แต่ท้ายที่สุดเมื่อหมดความสัมพันธ์และเกิดความขัดแย้งขึ้น กองทัพก็มีได้เป็นตัวแสดงสำคัญในด้านนโยบายต่างประเทศในสมัย พล.อ.ชาติชายอีกต่อไป และท้ายที่สุดได้กลับกลายมาเป็นผู้ล้มรัฐบาลของพล.อ.ชาติชาย เสียเอง

5.2.4 นักธุรกิจ

สำหรับนักธุรกิจได้กลายมาเป็นผู้แสดงหนึ่งที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศในสมัยพล.อ.ชาติชาย จากการเข้ามาเล่นการเมืองอันเป็นผลพวงมาจากการเมืองที่พัฒนาในระบอบรัฐสภา สักส่วนของนักธุรกิจในสภาผู้แทนราษฎรในปี ค.ศ.1988 มี 2 ใน 3 ของที่นั่งในสภา นักธุรกิจเหล่านี้ทำหน้าที่ในการสนับสนุนทางการเงินและการณรงค์ต่าง ๆ แก่พรรคการเมืองอีกด้วย ซึ่งในส่วนของประเทศชาติไทยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนักธุรกิจด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอและธุรกิจร่วมทุนกับญี่ปุ่น (เบเคอร์ คริส, 2557: 162)

เมื่อพิจารณานักธุรกิจในฐานะตัวแสดงที่มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ พล.อ.ชาติชาย เราจะพบความเชื่อมโยงสัมพันธ์ที่กลุ่มนักธุรกิจที่เป็นสมาชิกและผู้สนับสนุนพรรคชาติไทยจำนวนหนึ่งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการค้าขายและการลงทุนตามแนวชายแดนกัมพูชามาเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่องยาวนานแล้ว ดังนั้น กลุ่มนักธุรกิจจึงสนับสนุนแนวนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นการค้าและนโยบายทางด้านเศรษฐกิจต่างๆของ พล.อ.ชาติชาย เป็นอย่างดี (สุณัย ผาสุก, 2540: 114)

6. นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนในสมัยพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

จากข้อคำถามที่สองที่ผู้ศึกษาได้ถามเอาไว้ว่า “ไทยได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนที่เคยถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามอันเกิดจากลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างไร” ในส่วนนี้จะเป็นการอภิปรายเพื่อตอบคำถามดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

จากการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีในสมัยชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่แถลงต่อรัฐสภา 25 สิงหาคม ค.ศ.1988 ในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีในสมัยชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา ในด้านนโยบายต่างประเทศ มีทั้งสิ้น 8 ข้อ สำหรับข้อที่มีใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้มี 2 ข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนที่ว่าจะใช้การต่างประเทศในการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศและกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ข้อ 3 ที่มีใจความว่า “ปรับปรุงความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะการขยายตลาดการค้าระหว่างกัน และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีและไม่ตรีจิตกับประเทศเพื่อนบ้านให้อยู่ร่วมกันโดยสันติ และสถิรมานฉันท์ในลักษณะที่ตอบสนองผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนจะพยายามและส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคและปัญหาระหว่างประเทศ โดยวิธีการทางการเมืองและการทูต” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2531) ข้อ 4 ที่มีใจความว่า “เสริมสร้างและกระชับไมตรีความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น ตลอดจนสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง เพื่อบรรลุถึงซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยแท้” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2531)

นอกจากแนวทางด้านนโยบายข้างต้นจะเป็นการแสดงให้เห็นจุดยืนที่ชัดเจนต่อการเสนอมุมมองใหม่ต่อการจัดการปัญหาภัยคุกคามต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนแล้ว ในการจัดการการรับรู้เพื่อขจัดอคติต่อลัทธิคอมมิวนิสต์และเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในชาติ ก็คือ การมีมติคณะรัฐมนตรี (มติ 320728) เห็นชอบพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. 2532) ซึ่งออกโดย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ.1989 อันถือเป็นการนิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายปราบปรามคอมมิวนิสต์ (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ และคณะ, 2536: 236) ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการลบล้างความคิดความเชื่อในทางลบที่มีต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในฐานะที่เป็นภัยคุกคามให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย

ในทางการปฏิบัติจริง นโยบายต่างประเทศสำคัญที่เกิดขึ้นจากการผลักดันและการตัดสินใจในสมัยพลเอกชาติชาย คือ “การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ซึ่งเน้นการเข้าไปสัมพันธ์ประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน โดยใช้การทูตเชิงเศรษฐกิจส่งผลให้นักธุรกิจไทยหันเข้าไปลงทุนและค้าขายในกลุ่มประเทศนี้มากขึ้น นโยบายดังกล่าวมีส่วนในการสร้างสันติภาพและแปรสนามรบให้เป็นพื้นที่ของการค้าและการลงทุนได้จริง

ในส่วนของไทยนโยบายดังกล่าวได้รับการตอบสนองจากนักธุรกิจไทยที่แสดงความสนใจเข้าไปลงทุนในเพื่อนบ้านอินโดจีนทั้ง 3 ประเทศ อันส่งผลให้มูลค่าการค้ากับกลุ่มประเทศอินโดจีนเพิ่มขึ้นจาก 300 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 1988 เป็น 1,200 ล้านบาท และ 2,000 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1989, ค.ศ.1990 ตามลำดับ รวมทั้งยังส่งผลต่อการค้าตามแนวชายแดนที่ปกติเป็นการค้าที่ลักลอบขายกันอย่างผิดกฎหมาย ให้กลายมาเป็นการค้าที่ถูกกฎหมายและสร้างรายได้เข้าประเทศ (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ฯพลฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, 2541: 384)

ภายใต้ร่มของนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า พบว่ามีการดำเนินนโยบายอื่นๆคู่ขนานตามไปด้วยหลายนโยบายทั้งในเวียดนาม กัมพูชา และลาว การดำเนินการที่ว่า เช่น “*ดำเนินการนโยบายเพื่อประสานงานให้มีการเจรจาความร่วมมือระหว่างเขมร 4 ฝ่าย เพื่อยุติการสู้รบและสร้างสันติภาพในกัมพูชา*” โดย พล.อ.ชาติชาย พยายามจะเป็นคนกลางให้ผู้แทน

ของเขมร 4 ฝ่าย ได้มีโอกาสในการเจรจาเพื่อนำไปสู่สันติภาพในกัมพูชา ด้วยการเชิญผู้แทนของทุกกลุ่มมาเจรจาในประเทศไทย ไม่เว้นแม้แต่กลุ่มของนายฮุน เซน ซึ่งถูกต่อต้านและไม่ได้รับการรับรองจากนานาประเทศ

ในฉากฝั่งประเทศลาว อีกหนึ่งแนวทางสำคัญเพื่อปูทางให้แก่การค้าขายที่สะดวกรวดเร็วมากขึ้นภายใต้นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นการค้า รัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในภูมิภาค ด้วยการสร้างโครงสร้างจำเป็นพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงด้านการคมนาคมและประชาชนเข้าด้วยกัน นั่นคือ การขอรับความสนับสนุนความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านการเงิน จำนวน 780 ล้านบาท จากออสเตรเลีย เพื่อเริ่มการก่อสร้างโครงการสะพานมิตรภาพไทย – ลาว (Friendship Bridge) เชื่อมนครหลวงเวียงจันทน์ของลาว กับจังหวัดหนองคายของไทย โดยสามารถบรรลุข้อตกลงได้ในปี ค.ศ.1989 (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, 2541: 386)

นอกจากนี้ ในส่วนที่เป็นการดำเนินการอื่นๆ เพื่อช่วยส่งเสริมแนวนโยบายนี้ เช่น การเปิดจุดผ่านแดนถาวรเพิ่มเติมทางด้านลาว ในเดือนเมษายน ค.ศ.1989 การทำข้อตกลงเรื่องการบินไทย-ลาว ในเรื่องของการเพิ่มความจุและความถี่ของการบิน (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ และคณะ, 2536: 78, 105) เป็นต้น พล.อ.ชาติชาย ยังมีการเดินทางไปเยือนประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน อีกหลายครั้ง รวมไปถึงการเชิญผู้นำของประเทศเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนสัมพันธไมตรีที่ประเทศไทยเช่นเดียวกัน ที่มากกว่านั้น และแสดงให้เห็นจุดยืนของรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อเพื่อนบ้านอินโดจีน อันเป็นการบ่งชี้ที่สำคัญว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านไม่น้อยไปกว่ามหาอำนาจตะวันตก คือ การริเริ่มให้มีการถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกจากประเทศไทย

7. การวิเคราะห์และสรุปภาพรวม

จากที่ได้อภิปรายมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่านโยบายต่างประเทศของไทยต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนในสมัย พล.อ.ชาติชาย ที่ได้มีการดำเนินการออกอย่างเป็นรูปธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น นโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นการค้า และการดำเนินการต่างๆ เพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว อาทิ การสร้างสันติภาพในกัมพูชาผ่านการเป็นคนกลางเพื่อให้เกิดการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างเขมร 4 ฝ่าย การสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว การเปิดด่านชายแดนถาวร การเพิ่มความจุและความถี่ของเที่ยวบิน ฯลฯ มากไปกว่านั้นสถานการณ์ภายในประเทศ ก็มีการดำเนินการเพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมนโยบายดังกล่าวด้วยการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และการส่งเสริมให้นักธุรกิจไทยและนานาชาติหันมาให้ความสนใจต่อการค้าขายและลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนมากขึ้น ทั้งหมดนี้ ทำให้สามารถตอบข้อคำถามที่ว่า *“เพราะเหตุใดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนสมัย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม”* ทั้งหมดนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในระดับปัจเจกและกลุ่มบุคคลและสถาบัน นั่นคือ พล.อ.ชาติชาย ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ที่มีทัศนคติที่ต้องการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าการเผชิญหน้า อันเป็นผลมาจากการหล่อหลอมผ่านประสบการณ์ในการทำงานด้านการทหารและการต่างประเทศ คณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก คือกลุ่มคนหนุ่มที่เป็นคลังสมองและช่วยเหลือด้านข้อมูลและกลั่นกรองเพื่อการกำหนดนโยบาย กองทัพ ที่อิงอาศัยอยู่กับความสัมพันธ์อันดีส่วนตัวของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ จนทำให้สามารถเข้าถึงเพื่อนบ้านอินโดจีนและนำไปสู่การดำเนินการตามแนวนโยบายต่างประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม และนักธุรกิจผู้ซึ่งมีความพร้อมต่อการเสนอและผลักดันนโยบายดังกล่าวให้บรรลุผลเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจที่ต่างก็มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดและดำเนินการให้เกิดนโยบายที่เป็นรูปธรรม ผ่านการรับรู้และทัศนคติต่อภัยคุกคามแบบเสรีนิยม และหันมาใช้แนวทางเศรษฐกิจนิกายการทูตที่ได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางด้านนโยบายต่างประเทศครั้งสำคัญของประเทศไทยแทนแนวทางที่แข็งกร้าวและเผชิญหน้าแบบเดิม ๆ ที่ไทยมักกระทำต่อประเทศเพื่อนบ้าน แม้ว่าในความเป็นจริง บริบทภายในการเมืองภายในประเทศในรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ซึ่งก่อรูปขึ้นจากพรรคการเมืองหลายพรรค และการที่ไม่สามารถครองเสียงข้างมากในสภาได้ด้วยพรรคของตนเองพรรคเดียว ทำให้บางครั้งทิศทางการกำหนดนโยบายจึงต้องเป็นไปเพื่อเอาใจ

พรรคการเมืองอื่นๆด้วย ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว การเมืองภายในและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสถาบันต่างๆ เช่น กองทัพ รัฐบาล ราชการ นี่เองที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่สกัดกั้นรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย แต่ปัจจัยภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแสดงที่สำคัญทั้งสิ้น ที่ได้นำเสนอให้เห็นถึงอิทธิพลและบทบาทหน้าที่ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศของไทยไปแล้ว ก็สามารถนำพาให้นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าสามารถเข้าสู่กระบวนการและสามารถออกมาเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรม

นอกจากปัจจัยภายในแล้วการตัดสินใจที่เปลี่ยนแปลงแนวนโยบายต่างประเทศของไทยต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน ในยุคสมัยรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ยังเป็นผลอันสืบเนื่องมาจาก ***บริบทสภาพแวดล้อมของการเมืองระหว่างประเทศ*** ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ผลอันจากเมฆหมอกของสงครามเย็นที่เคยปกคลุมระบอบระหว่างประเทศนั้นเริ่มคลี่คลาย สภาพาโซเวียตอ่อนกำลังลง ซึ่งส่งผลต่อการลดทอนอำนาจและอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีนให้ลดน้อยถอยลงตามไปด้วย การที่เวียดนามยอมถอนกองกำลังทหารและลดบทบาทการควบคุมของตนออกจากลาวและกัมพูชา ได้เปิดทางให้องค์การระหว่างประเทศ นานาชาติ อาเซียน รวมถึงประเทศไทยให้สามารถเข้าไปมีบทบาทในการสร้างสันติภาพในกัมพูชา รวมถึงต่างก็ตอบรับสัญญาณทางบวกที่เกิดขึ้นดังกล่าวกันอย่างทั่วถ้วน นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นคือการที่ทั้งไทยและทั่วโลกต่างก็ลดอคติและสร้างการรับรู้ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศอินโดจีนชุดใหม่ให้เกิดขึ้น นั่นคือ ***“ลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศอินโดจีนมิใช่ภัยคุกคามอีกต่อไปแล้ว”***

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชาติชาย ชุณหะวัณ. “ประเทศไทยในบรรยากาศระหว่างประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลง” ใน โคริน เพ็ญเกษม และคณะ. การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน: รวมงานเขียนและปาฐกถา เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2542.
- ชาติชาย ชุณหะวัณ. “ไทยกับโลกในทศวรรษที่ 1990” ใน โคริน เพ็ญเกษม และคณะ. การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน: รวมงานเขียนและปาฐกถา เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2542.
- ไชยวัฒน์ คำชู. นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ. บริษัท เลคแอนน์พาร์เท่น พรินติ้ง จำกัด. 2549.
- เดวิด โอลด์ฟิลด์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น: ทศวรรษ 1950-ค.ศ. 1991. ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. 2545.
- ธีระ นุชเปี่ยม. เวียดนามหลัง 1975. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ดอกหญ้า. 2537.
- นรรนิติ เศรษฐบุตร. กลุ่มราชครูในการเมืองไทย. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2553.
- เบเคอร์, คริส. ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มติชน. 2557.
- พัชราภา ต้นตราจัน. “คณะที่ปรึกษานโยบายนายกรัฐมนตรี (คณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก) สมัยรัฐบาล พล.อ. ชาติชาย ชุณหะวัณ: กำเนิด บทบาท และผลสืบเนื่องต่อการกำหนดนโยบายของประเทศไทย”. ใน เปิดกล่องนโยบายสาธารณะ: หลากมุมมองในการศึกษานโยบายสาธารณะร่วมสมัย. กรุงเทพฯ. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (โครงการตำราและสิ่งพิมพ์). 2558.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, กัลยา อุดมวิทิต บรรณธิการ. มติสำคัญของคณะรัฐมนตรีว่าด้วยเศรษฐกิจยุครัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สิงหาคม 2531-กุมภาพันธ์ 2534. กรุงเทพฯ. สถาบันนโยบายศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2536.
- สุณัย ผาสุก. นโยบายต่างประเทศของไทย : ศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อปัญหาแก้มพูซา (4 สิงหาคม ค.ศ. 1988 ถึง 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991). กรุงเทพฯ. สถาบันเอเชียศึกษา. 2540.
- สุรชัย ศิริไกร. “บทบาทของผู้นำในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ: การดำเนินนโยบายต่างประเทศของ รัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อปัญหาแก้มพูซา (9 สิงหาคม ค.ศ.1988 – 5.ค. ค.ศ.1989)” ใน โคริน เพ็ญเกษม และคณะ. การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน: รวมงานเขียนและปาฐกถา เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2542.
- เสถียร จันทิมาธร. ชาติชาย ชุณหะวัณ ทหาร ‘นัก’ ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ. มติชน, 2541.
- อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ป.จ., ม.ป.ช., ม.ว.ม. ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันเสาร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2541.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน. กรุงเทพฯ. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. 2558.

ภาษาอังกฤษ

Raymond Cohen. **Threat Perception in International Crisis**. The University of Wisconsin Press.
1979.

Richard C. Snyder, H.W. Bruck and Burton Sapin. “*The Decision Making Approach to Study of International Politics*” in Jamea N Rosenau, ed. **International Politics and Foreign Policy**. New York. The Free Press, 1961.